

Y.T.P.

Y T P
Yeni Türkiye

P a r t i s i

T Ü Z Ü Ğ Ü

ve

Programı

85-3144

1963

, 3

Y. D. M. M. KİTAPLIĞI

: Yer No: 85-3144

: C : Ks.:

1963

81-4695

Y E N İ T Ü R K İ Y E P A R T İ S İ T Ü Z Ü Ğ Ü

I. GENEL HÜKÜMLER

Partinin Adı ve Merkezi.

Madde 1. — YENİ TÜRKİYE Partisi adında siyasî bir dernek kurulmuştur. Partinin merkezi Ankara'dır. Bu tüzükte yazılı kademeler teşkil olunmak suretiyle Parti diğer iller ve bunların ilçelerinde faaliyet gösterecektir.

Partinin Gayesi :

Madde 2. — Partinin gayesi, programında yazılı esasları, Cumhuriyet kanunları dahilinde çalışmak suretiyle tahakkuk ettirmek ve bu yoldan memlekete hizmet etmektir.

Vatandaşın serbest düşünce ve hareketlerine imkan veren demokratik hayat tarzını ve insanlık şerefini korumak suretiyle vatandaşın refah ve saadetini en başarılı bir şekilde tahakkuk ettirmek, Totaliter zihniyetten uzak, Anayasa düzeni içinde ferdi hürriyet, müstenit içtimai ahenk ve muvazeneyi gerçekleştirmek, şahsiyetlerini ve kabiliyetlerini tam olarak geliştirebilmek için vatandaşların fırsat eşitliğine sahip olmalarını sağlamak, ileri insanlık topluluğunun ve batı uygarlığının hakiki bir üyesi olarak ve Atatürk devrimlerine sadık kalarak Türk milletinin dünyadaki yerini almasını temin etmek.

Milliyetçi; Laik ve batılı demokrasi hayat tarzını içtimai, iktisadi, siyasî ve kültürel alanda bütün gücümüzle modernleştirmek, gerici, köstekleyici tedbirlerden uzak kal-

mak, iktisadi yükselmeyi hür ve ileri Türkiyenin temel şartı kabul etmek suretiyle iktisadi bünymizi modernleştirmek, ferdi hürriyetleri zedelemeyen sınırlanmış, şehirleşme, ziraat bünyeyi islah ile milli geliri arttırma, vatandaşlara geniş iş sahaları açarak yüksek bir çalışma ve iş seviyesi yaratmak.

Bütün bu esaslar içinde ve programda geniş bir suretle izah edilen hak ve hürriyetlerimizle, iktisadi, sınıai, ziraat, mall, ticari ve sosyal mevzuları ele almaktır.

II. ÜYELER :

Partiye Giriş Şartları :

Madde 3. — Partiye üye olabilmek için :

- a) Türk vatandaşı olmak,
- b) Medeni haklara sahip ve milletvekili seçme yeterliğini haiz olmak,
- c) Türk kültürünü ve Partinin tüzük ve programını benimsemiş olmak,
- d) Türk milletinin birliğini parçalamayı ve istiklalini yok etmeyi hedef tutan hareketlere katılmamış ve demokratik esaslara aykırı bulunan aşırı solcu ve aşırı sağcı ideolojilere saplanmamış olmak.
- e) Haysiyet ve şeref kırıcı bir suçtan kesin olarak hapse ve taksirli suçlar hariç olmak üzere diğer suçlardan 5 seneden fazla müddetle hapse ve alehtlak ağır hapse mahkûm edilmemiş olmak veya hapse mahkûm edilmiş olup da hakları iade edilmiş bulunmak.
- f) Evvelce Partiden daimi olarak çıkarılmamış olmak,

şarttır.

Partiye kabul edildikten sonra bu maddedeki şartlardan herhangi birini kabul sırasında haiz olmadıkları anlaşılanlar hakkında 6. madde gereğince muamele olunur.

İstifa suretiyle Partiden ayrılmış olanların yeniden ka-bulleri, istifanın haklı veya kanunî bir sebebe dayandığının ispatına ve İl İdare Kurulunun yazılı iznine bağlıdır.

Partiye Giriş ve Kayıt Usulü :

Madde 4. — Üçüncü maddedeki şartları haiz olup da Partiye girmek isteyen her vatandaş ikametgahının veya iş yerinin bağlı bulunduğu İlçe'deki Parti İlçe idare kuruluna iki partili üye tarafından imzalanmış bir giriş beyannamesi verir. Bu beyannamede müracaat sahibi «Parti tüzük ve programını tamamen benimsediğine, Parti üyesi olarak kal-dığı müddetçe program ve tüzüğe, her hal ve şartta sadık kalacağına ve partide payına düşen bütün vazifeleri iyi ni-yetle yapacağına namus ve şerefi üzerine söz verir.

Bu beyannameyi alan İlçe idare kurulu gerekli tahki-katı yapıp, bunun neticesine göre isteklinin partiye kay-dına karar verdiği takdirde, kayıt muamelesini yapar.

Partiye kabul tarihi ve kayıt sıra numarası yazılıp mühürlendikten sonra İl idare kuruluna bildirilir. İl İdare kurulunca bir ay zarfında reddedilmeyen üyeler kabul edil-miş sayılır. Kurulca üyeliğe kabul edilmeyenler İlçe idare kuruluna bildirilir. İlçe idare kurulunun bir ay zarfında Ge-nel idare kuruluna itiraz hakkı vardır. İlçe idare kurulunun bu hakkı kullanmaması halinde keyfiyet ilgiliye tebliğ olu-nur. İlgilinin de bir ay zarfında Genel idare kuruluna itiraz hakkı vardır.

Genel İdare kurulu kararı kesindir. Üye kat'i kabulden sonra mahalle ve köy esası üzerine tanzim olunan üye def-terine İlçe tarafından kayıt olunur. Ve kendisine bir üyelik vesikası verilir.

Madde 5. — İlçe İdare Kurulu Partiye giriş isteğini kabul etmediği takdirde keyfiyeti, sebep göstermeğe mecbur kalmaksızın, bir ay içerisinde müracaat sahibine bildirir.

Beyannamede adres gösterilmemiş veya gösterilen adrese tebliğat mümkün olmamış ise, red kararı ilçe binasının münasip ve görülebilecek bir yerine asılarak ilân olunur. Bir hafta müddetle devam edecek olan bu ilân tebliğat yerine geçer.

İlçe İdare Kurulunun red cevabına karşı, bu kararın tebliği tarihinden itibaren, bir ay içinde İl İdare Kuruluna itiraz olunabilir. İl İdare Kurulu bir ay içerisinde kararını vermeğe mecburdur. Aksi takdirde İlçenin kararı tasdik edilmiş sayılır. İl İdare Kurulunun kararı kesindir.

Partiden Çıkış :

Madde 6. — Bir Partilinin 3. maddedeki şartları haiz olmadığı halde Partiye kabul olunduğu veya bu şartları, kabulden sonra kayıp ettiği öğrenilirse, lazım gelen tahkikat yapılmak ve bu hususta bir karar ittihaz edilmek üzere İl Haysiyet Divanına dosyası tevdi olunur. Haysiyet Divanı üyesinden bir ay zarfında savunmasını yapmasını ister. Üye bu müddet içerisinde savunmasını yapmadığı veyahut savunma Haysiyet Divanınca, kabule şayan görülmediği takdirde üye kaydının silinmesine karar verilir.

Partiden ayrılmak isteyenler, kayıtlı bulundukları ilçenin İdare Kuruluna veya kurula gönderilmek üzere Parti üst kademelerine istifanamelerini verebilirler. Partinin yetkili organlarının veya istifaname sahibinin talebi üzerine istifa geri alınabilir.

Partiden istifa edip de bir başka Partiye yazılanlar ancak Parti Genel İdare Kurulunun kararı üzerine Partiye alınabilirler.

Partiden çıkış ne suretle olursa olsun, ilgili vesaik ile birlikte, Parti üye defterine ve dosyalarına işlenir.

Yer Değiştirme :

Madde 7. — Kayıtlı oldukları İlçe bölgesinden ayrılıp başka bir İlçede ikamet edecek olanlar, kayıtlı oldukları İlçe ile ilişkilerini kesip gidecekleri İlçenin İdare Kuruluna hitaben bir belge alırlar. Eski İlçedeki kaydı silinerek yeni ilçeye naklolunur.

Aynı İlçe dahilinde adres değiştirenler, bu değişikliği, on beş gün içinde İlçe İdare Kuruluna bildirmekle mükelleftirler.

Üyelik Ödevleri :

Madde 8. — Parti üyeleri,

- a) Kanunî hükümler dahilinde taahhüt ettikleri aidatı ödemek,
- b) Parti programını ve çalışmalarını vatandaşlara duyurmak ve anlatmağa çalışmak,
- c) Seçimlerde Parti adaylarının kazanmasına çalışmak ve Parti adaylarına oy vermek,
- d) Parti üyeliğinin sağladığı sıfat, yetki ve hizmetleri herhangi bir işte kendilerine veya başkalarına özel menfaat temini için kullanmamak,
- e) Partinin kendisine vereceği vazifeleri ifa etmek,

ile mükelleftirler.

III. PARTİ TEŞKİLATI :

Parti Kademe ve Organları :

Madde 9. — Parti teşkilâtı şu kademe ve organlardan teşekkül eder.

- A. 1) İlçe Kongresi
2) İlçe İdare kurulu,
- B. 1) İl Kongresi,
2) İl İdare kurulu,
3) İl Haysiyet Divanı,
- C. 1) Büyük Kongre,
2) Genel İdare kurulu,
3) Yüksek Haysiyet ve murakabe Divanı,
Ayrıca Genel İdare Kurulunun tensibi ile
aşağıdaki yardımcı organlar kurulabilir.
- D. 1) İl ve İlçelerde kurulacak gençlik ve ka-
dın kolları,
2) Genel merkezce kurulacak gençlik ve ka-
dınlar genel merkez kurulları,

Kadın ve gençlik kollarının ne suretle kurulacağı ve bunların teşkilât ve vazifeleri ile kongreleri ve bağlı bulun-
dukları il ve ilçe ve merkez kurulları ile olan münasebet-
leri Genel İdare Kurulunca hazırlanan bir talimatname ile
tanzim olunur.

Parti Teşkilâtının Kuruluş Şekli :

Madde 10. — Parti teşkilâtı, esas itibariyle, idarî taksima-
ta muvazî olarak kurulur. Parti teşkilâtının ilk kademesi
ilçedir. Sırası ile il ve merkez kademeleri gelir.

Müteşebbis ve Geçici İdare Kurulları :

Madde 11. — Bir üst kademe İdare Kurulu tarafından,

- a) Parti teşkilâtı olmıyan yerlerde müteşeb-
bis İdare Kurulları,

b) İdare Kurullarının yedekleri ile birlikte toptan istifaları veya toplantı nisabını sağlayamayacak şekilde kısmen çekilmeleri veya işten el çektirilmeleri sebebiyle ihlâl eden kademelerde geçici idare kurulları,

teşkil olunur.

İl İdare Kurulu mevcut olmıyan yerlerde müteşebbis veya geçici İlçe İdare Kurulları, Genel İdare Kurulu tarafından teşkil olunur. Müteşebbis veya geçici İdare Kurulları, kongrelerce seçilmiş İdare Kurulları hak ve yetkilerine sahiptirler.

Müteşebbis İdare Kurulları, ilk normal kongreye kadar vazifelerine devam ederler.

Geçici idare kurulları ise asıl İdare Kurulunu ve yedeklerini seçmek üzere ilgili kongreyi en geç üç ay içinde fevkalâde toplantıya çağırırlar. Geçici idare kurulunun vazife süresi, lüzum görüldüğü takdirde, bir üst kademe kararı ile bir defaya mahsus olmak üzere ve altı ayı geçmemek kaydı ile uzatılabilir.

İl ve İlçe Kongreleri :

Madde 12. — İl ve İlçe kongreleri her sene toplanır.

İl kongreleri, İlçe kongrelerinin bitimi ile başlar ve üç ay içinde ikmal olunur.

Bu kongreler fevkalâde olarak da toplanabilirler. Fevkalâde kongrelerde ancak bu kongrenin toplanmasını icap ettiren meseleler konuşulur. Fevkalâde kongreler, üyelerinin beşte birinin talebi veya bir üst derecedeki İdare Kurulunun muvafakatı alınmak suretiyle İdare Kurullarının karar ve daveti ile toplanırlar.

Kongrelerin Tarekküp Tarzı :

Madde 13. — İlçe kongreleri ilçe kütüğüne kayıtlı üyelerin

İkamet ettiği mahalle ve köyler esası üzerinden hesap edilerek o mahalle ve köylerdeki partililer arasından ilk 50 üyeye kadar birer ve müteakip her 200 üye için de birer delege ile gençlik ve kadınlar kolları başkan veya başkan vekilleriyle tertip olunur. Bu delegelerin seçim ve kongreleri için Genel İdare Kurulunca ayrıca bir yönetmelik hazırlanır.

İl kongreleri, İlçe kongrelerince ilçeye kayıtlı ilk 500 e kadar 10 ar ve sonraki her 500 üye için birer olmak üzere seçilmiş delegelerden ve il gençlik ve kadınlar kolları Başkanlarından veya Başkan vekillerinden terekkip eder.

Nisap :

Madde 14. — Kongreler, kendi kademesi idare kurulu başkanı veya, idare kurulu çekilmiş ise, bir üst kademe idare kurulunun memur edeceği bir üye tarafından yoklama yapıldıktan sonra açılır. Toplantı nisabı delege mürekkep sayısının salt çoğunluğudur. Bu nisap temin edilemediği takdirde toplantı ertesi haftaya bırakılır ve o gün mevcut olanlarla toplanılır.

Kongre Başkanlık Divanı :

Madde 15. — Kongre açıldıktan sonra kongre tarafından partililer arasından bir başkan ve bir ikinci başkan ve lüzumu kadar kâtipten müteşekkil bir başkanlık divanı seçilir. Kongreyi başkanlık divanı idare eder. Divan gerekli kararları üyelerin çoğunluğu ile alır. Oylarda eşitlik olduğu takdirde başkanın bulunduğu tarafın reyî tercih olunur.

Kongre Başkanlık Divanına İtirazların Tevdi :

Madde 16. — Alt kademe kongrelerine alt yolsuzluklara ve fazla delege seçildiğine ve şahıslara ait itirazlar, kongre başkanlık divanıca, öncelikle incelenir. İtirazların kongre

gün ve saatına kadar ilgili idare kuruluna veya müzakere-
lere geçilmeden evvel kongre başkanlık divanına yazılı ola-
rak yapılması lâzımdır.

İdare Kurulu başkanları ilgili dosya, defter ve vesaiki
derhal kongre divanına teslim eder.

İtirazı incelemek üzere, kongrece, beş kişilik bir ko-
misyon seçilir. Komisyonun hazırlayacağı rapor, itiraz eden
ve aleyhine itiraz edilen ve komisyon sözcüsü konuştuğundan
sonra, oya konur. İtiraz eden ile aleyhine itiraz edilen oy-
lamaya katılamazlar. Kongrenin vereceği karar kesindir.

Kongrelerde Uyulması Gereken Hususlar :

Madde 17. — Kongrelerde aşağıdaki esas ve usullere uyulur.

- a) Söz hakkı yalnız kongre üyelerine aittir.
- b) Seçimler, kongre aksine karar vermedikçe gizli oy ile yapılır. Tasnif açıktır.
- c) Seçimlerde kongrenin ait olduğu kademe çevresinde kayıtlı partililer aday gösterilebilir. 15. inci madde hükmü mahfuzdur.
- d) Gösterilen adayların ad ve soy adları kongre salonunda herkesin görebileceği şekilde yazılır.
- e) Seçimlerin açık oyla yapılabilmesi için kongre mevcudunun üçte ikisinin bu hususta karar vermesi lâzımdır. Açık oy ile yapılacak seçimlerde tesbit olunan adaylar soy adları alfabe sırası ile oya konur.

Kongre Başkanının Vazife ve Selâhiyetleri :

Madde 18. — Kongre Başkanı müzakereleri idare, kongre inzibatını temin ve tüzük ve kanun hükümlerine göre gerekli evrakı tanzim etmek veya ettirmekle vazifelidir.

Söz hakkını ihlâl edenler, tahrikat yapanları, kongrelerin inzibatını ve müzakerelerin selâmetini bozanları ve sadet haricine çıkanları menetmek ve icap ederse bunları kongre haricine çıkarmak başkanın yetkileri içindedir.

Gündemin Tesbit ve Tadili :

Madde 19. — Her kongrenin gündemi kendi kademesindeki idare kurulu tarafından tesbit olunur. Ancak mevcut azanın en az yirmide biri tarafından müzakeresi istenen maddelerin gündeme konulması mecburidir.

Kongreler gündemdeki işlerini kolaylaştırmak için lüzum gördükleri sayıda komisyon seçerler.

Kongre Çalışmalarında Uyulması Gereken Hususlar :

Madde 20. — Kongrenin nizami şekilde toplandığı başkanlık divanında tesbit edildikten sonra, önce idare kurulunun yıllık faaliyet raporu okunur. Rapor ve idare kurulunun hesap durumu hakkında müzakere yapıp karar verilmeden seçimlere geçilmez.

Kongreler Parti tüzüğü ve programı ile kendi kademelerine verilmiş parti işlerinin ifa ediliş şekli ve tarzlarını incelemek ve bu hususlarda kararlara varmak ve partiyi ilgilendiren bütün hususlarda tavsiyelerde bulunmak selâhiyetini haizdirler.

Kongreler, kendi idare kurulları ve üst kademe kongrelerine gidecek delegeleri seçerler. İdare kurullarına oy sırası ile ve asil üye ayrılır. Seçimlerde oylar müsavi çıktığı takdirde kur'a çekilir.

Oyların tasnifi kur'a ile tayin edilen beş kişilik bir tasnif komisyonu tarafından alenen yapılır. Netice iki nüshalı bir zabıt ile tesbit olunur ve komisyon üyelerinin her biri tarafından imzalanarak kongre divanına sunulur. Nüshalardan biri kongre zaptına bağlanır, diğeri kongre başkanlık

divanınca da imzalandıktan sonra üst kademe idare kurulu-
luna gönderilir.

Kongrelerde divana dahil kâtipler, kongre safahatını
tesbit eden bir zabıt tutarlar.

İdare Kurulları :

Madde 21. — İdare kurulları kendi kademeleri kongreleri
tarafından seçilirler. İlçe idare kurulları 7 - 11, il idare ku-
rulları 9 - 15 üyeden teşekkül eder. Bu kurulların üye sayı-
sını bir üst kademe idare kurulu tayin eder.

Ana, baba, büyük anne, büyük baba, çocuklar ve torun-
ları ile kardeşler, karı koca ve ikinci dereceye kadar sıhri
hısımlar aynı idare kurulunda vazife alamazlar.

Millet vekilleri ile ilçe ve il belediye başkanları, vi-
lâyet umumî meclis azaları, ilçe ve il idare kurulunda va-
zife alamazlar ve bu vazifelere seçilenler bu vazifelerden
birisini tercihe mecburdurlar.

Haklarında geçici çıkarma kararı verilmiş olup da he-
nüz çıkarma müddetinin içinde bulunanlar da idare kurulu
üyeliğine aday gösterilemez ve seçilemezler.

İdare Kurullarında Vazife Taksimi :

Madde 22. — İdare kurullarının ilk toplantılarında, üyeleri
arasından bir başkan, bir ikinci başkan, bir muhasip ve bir
sekreter seçilir.

Başkan idare kurulunu temsil eder, gereken temaslari
Parti namına yapar, yazılan yazılardan hesap işlerine taal-
lûk edenlerini muhasip üye ile ve diğerlerini de sekreter
üye ile birlikte imza eder.

İkinci başkan, başkanın yardımcısıdır. Başkan bulun-
madığı zaman da ona vekâlet eder.

Muhasip üye idare kurulunun hesap işlerini tedvir eder.
Kanun tüzük ve talimatnameler gereğince tutulması muk-

tazi muhasebe defterlerini tutar ve idare kurulu kararlarına uygun olarak sarfiyatta bulunur. Sarfiyatın yolsuzluğundan başkan ile birlikte şahsen mesuldur. Aıdatın tahsil ve kademenin malî durumunun tanzimi için gerekli tedbirleri idare kuruluna teklif eder ve kurulun karar ve direktiflerini alır.

Sekreter üye kanun, tüzük ve talimat gereğince tutulması iktiza eden defterlerden muhasebeye taallük edenlerin dışında kalanlarını tutar ve her türlü idarî vesaikî tanzim eder.

İdare kurulunun diğer üyeleri de başkanın vereceği sair vazifeleri ifa ve deruhte ederler.

İdare Kurulu Toplantıları :

Madde 23. — İdare Kurulu toplantıları haftada en az bir defa ve salt çoğunlukla yapılır. Her toplantı sonunda gelecek toplantının gün ve saati tesbit olunarak karar defterine geçirilir. Kararlar toplantıda mevcut üyelerin çoğunluğu ile verilir.

Mazereti olmadığı halde üst üste mutat üç toplantıya gelmiyen üye müstafi sayılır ve en fazla oy almış olan yedek üye onun yerine geçer. Müstafi addolunan üye, üst kademe idare kurulu nezdinde bu karara itiraz edebilir. Bu kurulun vereceği karar kesindir.

Mutat günler dışında toplantıların gün, saat ve mahalının üyelere imza mukabilinde bildirilmiş olması şarttır.

İdare Kurullarının Müddetleri ve Münhaller :

Madde 24. — İdare kurullarının görevleri, müteakip kongreye kadar devam eder. Bu müddet içinde vefat, istifa vesair bir sebeple kuruldan ayrılanların yerlerine en fazla oy alan yedek üyeler sıra ile getirilirler.

İdare Kurullarının Vazifeleri :

Madde 25. — İdare Kurullarının vazifeleri şunlardır :

- a) Tüzük ve talimatnameler hükümlerini, kendi kongrelerinin kararlarını, üst kademede idare kurullarının vereceği talimatı yerine getirmek,
- b) Kendi bağlı teşkilâtı idare ve murakabe etmek, kademelerin faaliyetlerini tanzim etmek,
- c) Kendi kongrelerinin gündemini tanzim ile görülecek işleri hazırlamak, yıllık faaliyet ve hesap raporu ile gelecek yıla ait bütçe taslağını yaparak kongresine sunmak,
- d) Partiyi geliştirmek, kuvvetlendirmek ve bu hususta gerekli gördüğü tedbirleri bir üst kademeye bildirmek, Parti gelirinin en elverişli şekilde toplanması ve gelir kaynaklarının bulunması için tedbirler almak,
- e) Seçimlerde Partinin kazanmasına çalışmak,
- f) Bölgelerindeki bütün siyasi ve idari faaliyetlerle ilgilenmek, çevrelerinin maddi ve manevi kalkınması için tedbir ve düşüncelerini alâkalı makamlara ve bir üst kademeye duyurmak, âmme hizmet ve müesseselerinin işleyişi hakkındaki düşüncelerini bir üst kademeye bildirmek,
- g) Partinin kendi çevrelerindeki durum ve üye miktarı hakkında her altı ayda bir üst kademeye rapor vermek,
- h) Kademeler için lüzumlu memur, kâtip ve hademeleri işe almak, işten çıkarmak, tahsisatlarını tayin ve tesbit etmek, arttırmak,

Yasak Olan Fılller :

Madde 26. — İdare kurulları, Genel İdare Kurulunun muvafakatını almadan, kendi çevrelerini aşan ve Partiyi ilzam edici beyanatta bulunamazlar. Kendi kademelerine tekabül eden resmî makamlardan yukarı makamlarla muhabere edemezler.

Kademe mensuplarının Partiyi vasıta ederek şahsî veya zümrevî menfaat temini için idarî makamlarla temasa geçmeleri ve bu makamları parti nüfusu altında bırakmağa çalışmaları yasaktır.

Teftiş ve Murakabe :

Madde 27. — Her idare kurulu, kendisine bağlı kademeler idare kurullarının defterleri, hesapları ve her türlü parti faaliyetleri hakkında, gerek bizzat üyeleri ile, gerekse bu hususta vazifelendireceği sair partililer vasıtasıyla teftiş ve murakabe selâhiyetini haizdir. Teftiş neticesinde kanun, tüzük ve talimatnameler hükmünce tutulması gerekli defter, zabıt vesair lüzumlu evrakın bulunmadığı veya usulü veçhile tanzim edilmediği görülürse lüzumlu tedbirler ittihaz olunur. Teftiş edilen idare kurullarının muamelelerinde yolsuzluk ve faaliyet veya vaziyetlerinde parti tüzük ve program ve menfaatına aykırılık görür ve tahkikatın selâmetle cereyanı da icap ettirirse idare kurulunun bir kısmına veya tamamına işten el çektirilmesine genel idare kurulunca karar verilir. Pek acele hallerde, genel idare kurulunun tasvibi alınmak şartıyla, il idare kurulu bu selâhiyeti, geçici olarak kullanabilir. Genel idare kurulunun tasdik etmemesi halinde eski hal avdet eder.

İşten el çektirme, delegelik hariç olmak üzere, parti içindeki bütün vazifelere teşmil olunabilir.

Kongrede seçilen yeni idare kuruluna veya bir üst ka-

deme tarafından tayin olunan geçici idare kuruluna parti defter, dosya, makbuz, zabıt vesaire gibi evrakının tesliminden imtina veya hesap mevcudunun devrinden istinkâf veya ıstıen el çektirme kararına muhalefet disiplin cezasını müsteltizdir.

Büyük Kongre :

Madde 28. — Büyük Kongre Parti teşkilâtının en büyük merciidir. Üç yılda bir Genel İdare Kurulunun tesbit edeceği yer ve zamanda toplanır. Lüzum gördüğü hallerde genel idare kurulu bu müddeti altı aya kadar uzatabilir.

Anayasa'da belirtilen fevkalâde haller dışında altı aylık müddetin hitamında büyük kongreyi toplantıya çağırmayan Genel idare kurulu yerine yüksek haysiyet ve murakabe Divanı büyük kongreyi derhal toplantıya çağırma ile mükelleftir. Toplantı zamanı kanuni zaman içinde Hükûmete ve en az bir ay önce teşkilâta bildirilir.

Gerekli hallerde genel idare kurulu kararı veya Genel Başkan veya delegelerden beşte birinin talebi üzerine büyük kongre toplantıya çağırılır.

Olğanüstü kongrenin gündemini bu toplantıyı icabet-tiren meseleler teşkil eder.

Büyük Kongrenin Terekküp Tarzı :

Madde 29. — Büyük kongre İl kongresince seçim kanununa göre her il n çıkarmakta olduğu Milletvekili ve Cumhuriyet Senatosu üyesi sayısından beş fazlası ile seçilecek delegelerle İl İdare kurulu başkanları ve Partili Milletvekilleriyle Cumhuriyet Senatosu üyelerinden ve Genel merkez gençlik ve kadınlar kolu idare kurulu üyelerinden terekküp eder.

Büyük Kongrenin Açılışı :

Madde 30. — Büyük kongre yoklamayı müteakip üye mü-

rettep adedinin salt çoğunluğu ile Genel Başkan tarafından açılır.

Nisap mevcut değilse müteakip toplantı en az üç gün evvel bildirilmek suretiyle üyeler yeniden çağırılır. Geri bırakılması sebepleriyle yeni toplantının tarihi ve yeri gündem ile beraber iki Gazetede ilân olunur. ve Hükûmete bildirilir.

Büyük kongre toplantısı birden ziyade geri bırakılmaz.

Başkanlık Divanı :

Madde 31. — Büyük kongre, gündemdeki meseleleri konuşmaya başlamadan önce gizli oy ile bir başkan, iki başkan vekili ve açık oy ile altı kâtip seçer. Bunlar kongre başkanlık divanını teşkil ederler.

Divanca alınması gerekli kararları başkan ve başkan vekillerinden müteşekkil üç kişilik heyet çoğunlukla verir.

Büyük Kongrenin Gündemi :

Madde 32. — Büyük kongrenin gündemi genel idare kurulu tarafından tesbit olunur. Kongre gündemine ve çalışma usullerine hakimdir. Ancak herhangi bir meselenin gündeme alınabilmesi için mevcut üyenin en az yirmi birinin yazılı teklifi gerekir. Teklifin gündeme alınması mevcut üye çoğunluğunun kararına bağlıdır.

Fevkalâde büyük kongrede gündem, bu toplantı talebinde bulunmuş olanlar tarafından tesbit olunur.

Büyük Kongrenin Vazife ve Selâhiyetleri :

Madde 33. — Büyük kongre partiyi ilgilendiren bütün meseleleri inceliyebilir. Genel idare kurulunun faaliyet raporunu, hesaplarını ve bütçesini tetkik ve kabul eder.

Genel idare kurulu için yirmi beş asil ve yirmi beş yedek

dek, yüksek haysiyet divanı içinde on beş asil ve on beş yedek üye seçer.

Kararlar, tüzükte aksine hüküm olmadıkça, mevcut üyenin çoğunluğu ile verilir.

Parti program ve tüzüğüne alt tâdil teklifleri ancak mürettep üyenin üçte iki çoğunluğu ile kabul edilir.

Parti program ve tüzüğüne alt tekliflerin, genel idare kurulunun üçte iki çoğunluğunun kararı ile veya büyük kongre mevcudunun beşte biri tarafından yapılması lâzımdır.

Parti Genel Başkanı :

Madde 34. — Parti genel başkanı parti genel idare kurulu tarafından kendi üyeleri arasından gizli oy ile ve salt çoğunlukla seçilir.

Genel başkan, genel idare kurulu toplantılarına rıyaset eder. Genel idare kuruluna alt olan partiyi temsil selâhiyetini mer'î kanunlar, parti tüzüğü ve genel idare kurulunun tesbit edeceği esaslar dairesinde istimal eder.

Cumhurbaşkanlığı ile Büyük Millet Meclisi Başkanlığı görevlerinden herhangi biri parti genel başkanlığı ile birleşemez. Parti genel başkanı başbakan olduğu müddetçe parti işleri ile, fiilen meşgul olamaz.

Genel başkanlıkta inhilâl vukuunda genel idare kurulu, en fazla oy almış yedek üye ile tamamlandıktan sonra, yukarıda yazılı usule göre genel başkan seçer.

Genel İdare Kurulu :

Madde 35. — Genel idare kurulu büyük kongre tarafından seçilmiş yirmi beş asil üyeden teşekkül eder.

Genel idare kurulu ilk toplantısında, gizli oyla ve kendi üyeleri arasından, bir genel başkan, bir genel başkan ve-

kili, bir genel sekreter ve bir muhasip üye ve üç genel sekreter yardımcısı seçer.

Genel başkan vekili, genel başkanın bulunmadığı zaman veya yerlerde genel idare kuruluna riyyaset eder.

Partinin malî işlerine ait muamele ve muhaberele muhasip üye ve bunların dışında kalan muamele ve yazışmalar da genel sekreter tarafından yürütülür.

Genel İdare Kurulunun Vazife ve Selâhiyetleri :

Madde 36. — Genel İdare Kurulu, büyük kongreden sonra partinin en yüksek organıdır. Vaz'ife ve selâhiyetleri şunlardır:

a) Kongre kararlarına, Parti program ve tüzüğüne uygun olarak partinin bütün teşkilâtını yönetmek ve bu husustaki gerekli kararları vermek,

b) Parti program ve tüzüğünün tatbikini sağlamak maksadıyla talimatnameler yapmak, muayyen meselelerin tetkiki için geç'ici komisyonlar kurmak,

c) Teşkilâtı her yönden teftiş ve murakabe etmek, tüzük hükümlerine göre alt kademelerindeki idare kurulları üyelerinin bir kısmına veya hepsine işten el çektirmek, müteşebbis ve geçici idare kurulları teşkil etmek, disiplin kararı alınması gerektiren meseleleri lüzumunda, yüksek hayâsiyet divanına intikal ettirmek,

d) Lüzum görülen yerlerde bu tüzükte yazılı parti teşkilât ve kademelerini kurmak,

e) Her seçimde kanuna göre gösterilecek Genel Merkez Cumhuriyet senatosu ve Milletvekili adaylarının mahall ve listelerini, sıralarını tesbit etmek, seçimlerle ilgili umumî muameleleri yapmak.

f) Partinin genel faaliyet ve siyaseti hakkında teşkilâtı aydınlatmak, yapılması lâzım gelen işler hakkında direktif ve talimat vermek, kademelerden intikal ettirilecek mevzuatlar üzerinde teemmül etmek ve gerekli kararları vererek

bunları halletmek ve gerekli bilgileri kademelerinden istemek,

g) Programın tatbikatı bakımından lüzumlu hazırlıkları yapmak üzere münasip göreceği ihtisas kurulları seçmek.

Haysiyet Divanları :

Madde 37. — İl İdare Kurulları nezdinde birer il haysiyet divanı ve genel idare kurulu nezdinde bir yüksek haysiyet divanı kurulur. Her nevi haysiyet divanı üyeliği ile kabine üyeliği aynı şahısta birleşemez.

İl Haysiyet Divanı :

Madde 38. — Haysiyet divanları kendi kongrelerince seçilecek yedi aslı üyeden teşekkül eder. Haysiyet divanının yedi yedek üyesi bulunur.

İl haysiyet divanları ilk toplantılarında bir başkan ve bir başkan vekili ile yeteri kadar kâtibi kendi üyeleri arasından gizli oy ile seçerler.

Bu tüzüğe göre disiplin cezasını fiil ve hareketlerinden dolayı ilgilinin şikâyet veya il idare kuruluğunun tevdiî üzerine soruşturma yapmak ve fiilin istilzam eylediği cezaya hükmetmek il haysiyet divanlarının vazifesidir.

Disiplin Cezasını Gerektiren Fiil ve Hareketler :

Madde 39. — Aşağıdaki fiil ve hareketler disiplin cezası gerektirir :

- a) Parti program, tüzük ve talimatnamelerin hükümlerine ve bunlarda yazılı esaslara uygun olarak genel idare kurulu ile diğer idare kurullarınca alınan kararlara ve verilen talimat ve direktiflere aykırı harekette bulunmak,

- b) Partiyi şahsî menfaatlerine âlet etmek, bu maksatla parti nüfuzunu kötüye kullanmak veya buna teşebbüs etmek,
- c) İşbu tüzükte yazılı yasaklara riayet etmemek,
- d) Parti içindeki tesanüdü bozacak ve teşkilât kademelerinin âhenk ve tesanüt daire-sinde çalışmasına engel olacak her türlü harekette bulunmak, parti içinde şahsiyat-la uğraşmayı âdet edinmek.

Disiplin Cezalarının Nevileri :

Madde 40. — Disiplin cezaları şunlardır :

- a) Yazılı olarak dikkati çekmek,
- b) Bir kongre devresince üyelik hak ve vazifelerinden mahrum etmek,
- c) Partiden muvakkaten çıkarmak,
- d) Partiden daimî olarak çıkarmak.

Tahkikat Usulü :

Madde 41. — Haklarında soruşturma açılan üyeler, kendilerine isnat olunan fiil açıkça kendilerine anlatılarak, yazılı müdafaalarını yapmaya davet olunurlar.

Üye, haysiyet divanınca tayin olunacak müddet içerisinde müdafaasını yapmadığı takdirde mevcut delillere müsteniden, müdafaada delil gösterilmiş ise bunlar da nazarı itibara alınarak, haysiyet divanınca karara varılır.

Müdafaasını yapması için üyeye verilecek müddet bir haftadan aşağı olamaz.

Haklarında 40. üncü maddenin (a) bendinde yazılı ceza-dan maada bir ceza ile mahkûm edilen üyeler, divan kararının kendilerine tebliginden itibaren otuz gün içinde bu karara karşı yüksek haysiyet divanı nezdinde itirazda bulunabilirler.

Yüksek haysiyet divanına hitaben yazılacak itirazname, kararı veren divana, itirazın yapıldığı tarihi gösteren bir makbuz mukabilinde verilir.

İtiraznameyi alan divan işe ait dosyayı, en çok bir hafta içinde yüksek haysiyet ve murakabe divanına sevk eder.

Yüksek haysiyet ve murakabe divanının vereceği kararlar kesindir.

Yüksek Haysiyet ve Murakabe Divanı :

Madde 42. — Büyük kongre tarafından seçilmiş olan yüksek haysiyet ve murakabe divanının onbeş aslı ve onbeş yedek üyesi mevcuttur. Yüksek haysiyet ve murakabe divanı ilk toplantısında, kendi arasından ve gizli oy ile, bir başkan, bir başkan vekili ve bir kâtip seçer.

Yüksek haysiyet ve murakabe divanının vazifeleri şunlardır :

a) Genel idare kurulu başkan ve üyeleri ile yüksek haysiyet ve murakabe divanı başkan ve üyeleri ve partili milletvekilleri hakkında ve genel idare kurulunun talebi üzerine il idare kurulları ve haysiyet divanları başkan ve üyeleri hakkında disiplin cezaları vermek,

b) İl haysiyet divanlarınca verilen ve itiraz yolu ile intikal ettirilen kararları inceleyip tasdik, tâdil veya iptal etmek,

c) Parti tüzük ve programına veya parti menfaatlerine aykırı harekette bulundukları tesbit edilenler hakkında, vâki şikâyet üzerine tahkikat açıp gerekli kararları vermek,

d) Parti icra organları tarafından alınan kararlar aleyhine alâkahılarcâ bunların tüzüğe aykırılığı iddiasıyla yapılacak itirazları tetkik ile iptali istenilen kararları tasdik veya iptal etmek,

e) Genel idare kurulunun talebi ile tüzük hükümlerini tefsir etmek.

Parti Meclis Gurubu :

Madde 43. — Türkiye Büyük Millet Meclisindeki Partilî üyeler parti meclis gurubunu teşkil ederler.

Bu gurubun çalışma şekli kendi yapacağı bir talimatname ile tesbit olunur.

Parti Milletvekili Adayları :

Madde 44. — Her seçimde Genel İdare Kurulunca hazırlanacak yoklama talimatnamesine göre milletvekilleri adayları mahallindeki oy miktarına göre sıralanır. Oy sayısının eşliği halinde kura çekilir.

b) Cumhuriyet senatosu üyeleri için de aynı usulle mahallinde yoklama yapılır.

c) Kanuna göre gösterilecek genel merkez adaylarının listelerdeki sıraları genel idare kurulunca tayin olunur.

Mali Hükümler :

Madde 45. — Partinin gelir kaynakları şunlardır :

- a) Parti üye aidatları (senede 120 lirayı geçmez),
- b) Parti adına tertip edilecek Piyango gelirleri,
- c) Parti yayınlarının gelirleri,
- d) Spor, Balo, Konser, yemekli toplantı gibi faaliyetlerden sağlanacak gelirler,
- e) Partiye yapılacak bağışlar.

Parti Bütçesi :

Madde 46. — Genel idare kurulunun bütçesi ve evvelki yıla ait kesin hesap, büyük kongreye yetiştirmek üzere, genel idare kurulu tarafından hazırlanır. Diğer kademe bütçeleri kendi idare kurullarınca hazırlanarak kongrelerinin tasdiğinden geçrılır.

Parti gelirlerinin toplanması, sarfiyat şekli ile muhaf-

za tarzı genel idare kurulunun yapacağı bir talimatname ile tayin olunur.

Teftiş ve Murakabe :

Madde 47. — Genel idare kurulu, il ve ilçelerin hesap ve bütçe işlerini murakabe ve teftiş hakkına maliktir.

Partinin faaliyetlerini hızlandırmak teşkilâtı teftiş ve murakabe etmek için genel idare kurulu tarafından gereği kadar müfettiş tayin olunur.

Partinin Feshi :

Madde 48. — Parti Büyük Kongrenin kararı ile fesih olunabilir. Partinin feshi için mürettep üyenin üçte ikisinin toplantıda hazır bulunması lazımdır. Bu çoğunluk sağlanmadığı takdirde toplantı bir ay sonraya bırakılır. Bu seferki toplantıda nisaba bakılmaksızın mevcut üyenin üçte ikisinin oyuyla fesih olunabilir. Parti mallarının tasfiye şekli fesih kararında gösterilir.

Geçici Madde 1 — Parti, kuruluşundan itibaren, en çok üç yıl içinde partinin ilk büyük kongresini toplantıya davet eder.

Geçici Madde 2 — İlk büyük kongre toplanıncaya kadar kurucular büyük kongrenin yetkilerini haizdir.

Kurucuların ad ve soyadları ile meslek ve ikametgâhları adresleri aşağıdadır :

İrfan Aksu : T.C. tabiiyetinde, doktor, eski Isparta Mebusu, Bahçelievler, 7. nci cadde No: 17

Ekrem Alican : T.C. tabiiyetinde, Kurucu Meclis üyesi, eski Maliye Bakanı, Küçük Esat, Dörtüyl, Mermerci Apt. No: 7, Ankara.

- Raif Aybar** : T.C. tabiiyetinde, eski Bursa Milletvekili, Rıza Şah Pehlevi Cad. No: 25, Kavaklıdere - Ankara.
- Hikmet Belbez** : T.C. tabiiyetinde, Profesör, Avukat, Vali Doktor Reşit Cad. 15/1, Kavaklıdere - Ankara.
- Esat Eğilmez** : T.C. tabiiyetinde, emekli tabip General, Kavacık Subay Evleri, Ankara.
- Hassan Kangal** : T.C. tabiiyetinde, Avukat, eski Tokat Milletvekili, Yeni Mahalle, Oğuzlar Sok. 35, Ankara. .
- Sırrı Öktem** : T.C. tabiiyetinde, Emekli Tümgeneral, Beştekar S. 66/11, Ankara.
- Mithat San** : T.C. tabiiyetinde, Yüksek Elektrik Mühendisi, eski Bursa Milletvekili, Mebus Evleri, Süslü Sok. No: 28, Ankara.
- Cahit Talas** : T.C. tabiiyetinde, Profesör, eski Çalışma Bakanı, Paris Cad. No: 58/10, Ankara. .
- Aydın Yalçın** : T.C. tabiiyetinde, Profesör, Petek Kooperatifi, Kuleli Sok. 47, Kavaklıdere - Ankara.

Ankara, 13 Şubat 1961

Yeni Türkiye Partisinin Tüzüğü'nün geçici ikinci maddesi gereğince ilk büyük kongre toplanıncaya kadar büyük kongrenin yetkilerini haiz olan kurucular Hey'eti 5.8.1961 günü toplanarak yeni kanunlar ve ihtiyaçlar müvacehesinde tüzüğünde aşağıdaki tadilatı yapmıştır :

Aksu İrfan, Ekrem Alican, Aybar Raif, Belbez Hikmet, Eğilmez Esat, Kangal Hasan, Öktem Sırrı, San Mithat, Talas Cahit, Yalçın Aydın,

Yeni Türkiye Partisi Tüzüğü'nün geçici ikinci maddesi gereğince ilk büyük kongre yapılıncaya kadar büyük kongrenin yetkilerini haiz olan kurucular Hey'eti 24.8.1961 günü toplanarak Tüzüğü'nün 35. ci maddesinin ilk fıkrasını aşağıdaki şekilde tadâil etmiştir.

Aksu İrfan, Alican Erkem, Aybar Raif, Belbez H'kmet, (bulunmadı) Eğilmez Esat, Kangal Hasan, Öktem Sırrı, San Mithat, Talas Cahit, Yalçın Aydın.

P A R T İ P R O G R A M I

Ö N S Ö Z

Yeni şartlar içerisinde siyasi hayatta hâkim olmanın
istediğimiz zihniyet

14 Mayıs 1950 tarihinde, Demokrat Parti büyük millet ekseriyetinin omuzları üzerinde iktidara getirilmişti. On yıl, on üç gün sonra, 27 Mayıs 1960 tarihinde, aynı parti, bu defa aynı ekseriyetin tam aksi tezahüratı arasında iktidardan uzaklaştırıldı.

14 Mayıs 1950 den önceki partinin de, sonraki partinin de, çok parlak üslûp ile kaleme alınmış programları mevcuttur. Her iki program da temel fikir ve hedefler olarak Türk vatandaşlarına hür demokratik ve müreffeh bir Türkiye vaad ediyordu. Buna rağmen her iki devrin sona erişini de, Türk vatandaşları, demokratik nizama kavuşma ve normal iktisadî düzen içerisinde maddî refah ve saadete ulaşma ümitlerinin başlangıcı olarak tes'it ediyorlardı.

Tarihimiz bu çeşit siyasi, iktisadî ve içtimai med ve cezir hareketleri ile doludur. İktidarlar gidip gelmekte, fakat bu med ve cezirler bir türlü nihayet bulmamaktadır.

Bugün ikinci Cumhuriyetimizin eşğinde bulunmaktayız. 27 Mayıs 1960 hareketini yapanlar, bu hareketin hiçbir zümreye karşı olmadığı gibi hiçbir zümre hesabına da yapılmadığını daha ilk günde ifade ettiler. İhtilâlin temel felsefesini teşkil eden ve Türk Milleti'nin bu hareketi topyekûn benimsemesi-

nin, en kuvvetli dayanaklarından biri olan, bu taraf-sızlık taahhüdüne sadakatın bir neticesi olmak üze-re, bugün Kurucu Meclis faaliyete geçirilmiş bulun-maktadır.

Milletimiz tarihinde çok müstesna bir mevkii olan Kurucu Meclis, İkinci Cumhuriyet'in Anayasa'sını ve Seçim Kanunu'nu hazırlıyacaktır. Bu suretle Türk siyasi bünyesi, âdeta yeni bir kuruluşa tâbi tu-lulacak, siyaset adamlarımız ve siyasî teşekkülleri-miz bu yeni kuruluş içerisinde, siyasî mücadeleleri-mize sıhhatli ve sağlam bir istikamet vereceklerdir. Böyle bir vazifeyi omuzlarına yüklenecek olanların, çok mühim tarihî mes'uliyetlerle karşı karşıya bu-lunduklarında ve geçmişte cereyan etmiş ve milletçe giriştiğimiz her demokratik teşebbüsün soysuzlaş-ması neticesini doğurmuş kötü itiyat, inanış ve usul-lerden kendilerini kurtarmak mecburiyetinde olduk-larında şüphe yoktur.

Biz yepyeni bir siyasî teşekkül olarak ortaya çıkmak gibi, kolay olmıyan bir teşebbüse girişirken, programımızda bir memleket ve devlet görüşü halin-de benimsediğimiz prensiplere tatbik imkânı aramak kadar, bu büyük tarihî vazifede gücümüz ve imkân-larımız nisbetinde milletimize karşı borçlu olduğumuza inandığımız vazifeleri yerine getirmek istiyo-ruz. Bu iki taraflı vazifenin Türk siyasî hayatına ye-ni ve ciddî bir siyasî teşekkül sokmak için kâfi ol-duğu kanaatindeyiz.

Yukardaki hakikatları hiçbir zaman dikkatten uzak tutmamak gibi bir hâlis niyetle, Türk siyasî bünyesine dahil olurken, geçmiş devirlerde ıstırabını duyduğumuz bazı siyasî rahatsızlıklarla, cemiyetimi-

zin aktüel bazı meseleleri hakkındaki görüşlerimizi müstakil paragraflar halinde aşağıya sıralıyoruz :

— Memleketimizde parti programları ve tüzükleri, daha ziyade, bir parti kurulusu formalitesi telâkki edilmektedir. Partiler, kuruluurlarken, önce hazırlar gibi, birer adet de tüzük ve program hazırlamakta, buhassa iktidar devrelerinde bu program ve tüzükleri raflarda unutup, tatbikatı iş başındaki üç beş liderin şahsî mizaç ve arzularına terk etmektedirler.

— Siyasî hayatlarının büyük kısmını bir başka gidişin alışkanlıkları içerisinde geçirmiş siyaset adamlarının, Demokrat Parti tecrubesinde olduğu gibi, birdenbire kendilerini demokratik rejimin icaplarına uydurmuş gözükmeleri, umumiyetle muhafazet devrinin kitlelere hoş görünme arzusundan doğmaktadır. Ruhlara ve dimağılara sınımış olan asıl hüviyet, kolay kolay sökülüp atılamamakta ve iktidarın imkânları ele geçirildiğinde, bu aslî hüviyet gayrı iradî bir şekilde olsa bile nüksetmektedir.

— Siyasî şahsiyetlerin olduğu gibi, siyasî teşekküllerin de bazı itiyatları ve bazı alışkanlıkları vardır. Bu teşekküller, günün şartları ve icapları içerisinde bu itiyat ve alışkanlıklardan kurtulduklarını ne kadar iddia ederlerse etsinler, iktidarın sağladığı imkânlar, onları tekrar eski itiyat ve alışkanlıklar içerisine sürüklemektedir.

— Bir memlekette demokratik rejimin kurulması yolunda gayretler sarfedilirken, bir takım demokratik hukukî ve siyasî teminat müesseseleri olduğu kadar, bu müesseseleri bu istikamette çalıştıracak, bu zihniyet ve bu bünyeye sahip siyaset adam ve siyaset teşekküllerine de ihtiyaç vardır.

— İktidara gelen pertiler, iktidar koltuğuna oturmadan önce, müteakip seçimlerde iktidarı nasıl muhafaza edeceklerini düşünmeye başlamaktadırlar. İçlerine bir defa düşmeme arzusu ve düşme korkusu girince, taviz, demagoji ve partizanlık politikası ortalığı kaplamakta, bunların da kıfayetsiz kaiması halinde, kitleleri ürkütme ve sindirme ve bu yoldan ayakta kalma hevesi uyanmaktadır. Bir şeyi elde etmenin veya elde edileni muhafazanın, her şeyden önce, onu kaybetmeyi göze almağa bağlı olduğu bir türlü idrak edilememektedir.

— Siyasî mücadelelerde şahsiyatla uğraşma, kitleler arasında kin ve husumet yaratma, demagoji, taviz, partizanlık, ürkütme ve sindirme usullerinin demokratik rejimleri soysuzlaştırarak ortadan kaldırmaya çalışan hürriyet ve insan hakları düşmanlarının, maksatlarına ulaşmak için cemiyette sinsice hâkim kılmaya çalıştıkları birer nifak silâhları olduğu, maalesef, lâıyıkıyla takdir edilememekte, bunun neticesinde, demokratik rejimlerin vatandaşları birbirine düşürücü değil, millî menfaatler etrafında birleştirici olması gereken esas gayesi tahakkuk edilememektedir.

— 27 Mayıs 1960 hareketi Demokrat Partili büyük vatandaş kitlesine karşı değil, bu partiyi 1946 yılındaki kuruluş gayelerinden uzaklaştıran ve bu surette memlekette şahsî idarelerini kurmaya çalışan mahdut liderler kadrosuna karşı yapılmıştır. Yine bu hareket herhangi bir siyasî teşekkülü zorla iktidara getirmek gibi bir zorba fikri, ilk günden itibaren şiddetle reddetmiştir. Hareketin meşruiyetinin en kuvvetli teminat unsurlarından biri bu tarafsızlık felsefesidir.

— Mevcut partiler olduğu gibi, yeni kurulacak partilerin de eski Demokrat Parti mensuplarına saf-
larını açık tutmalarından tabii bir şey olamaz. Bu
hakikati ifade etmenin ne fırsatçılık, ne tavizcilik,
ne de demokrat partililere hoş görünmeye çalışma
ile bir alâkası yoktur. Zira, ihtilâlin tarafsızlık fel-
sefesinin en zarurî icaplarından biri, Türk siyasi
bünyesinin müzmin bir yarası haline getirilmeğe ça-
lışılmış olan vatandaşlar arası kin, husumet ve mü-
naferet temayüllerini biran evvel ortadan kaldırmak
ve memleketin maddî ve mânevî istikbalinin inşasın-
da bütün vatandaşları mütesanit bir kitle haline ge-
tirmektir. Bu millî hedefe varabilmek için ise, 1946
yılından bu yana D. P. saflarında çalışmış veya bu
parti fikriyatını sempatizan olarak benimsemiş mil-
yonlarca vatandaşa, diğer partiler mensuplarına ol-
duğu gibi, rahatça ve eşit şartlarla siyasi faaliyet-
lerde bulunmak imkân ve fırsatını hazırlamak mec-
buriyetindeyiz.

Bu zümre içerisinde bulunabilecek, mahkemele-
rin ve âmme vicdanlarının mahkûm ettiği kimseler,
cemiyetin diğer hükümlerine aykırı hareket etmiş
olmanın cezasını elbet çekeceklerdir.

— Siyasi mücadelelerin daha ziyade neticesiz
rejim kavgaları üzerinde tekâsûf etmiş olması do-
layisiyle, son on beş yıllık zamanın ve bu zaman zar-
fında elde edilmiş maddî imkânların mühim bir kıs-
mını israf etmiş bulunmaktayız. Biz bu müddet içe-
risinde ileri geri hareketlerle bocalarken, pek çok
memleket iktisadî kalkınmalarını tamamlamış ve ik-
tisaden geri kalmış memleketler hüviyetinin dışına
çıkışlardır. Bu itibarla daha fazla zaman kaybına
meydan bırakmadan, Kurucu Meclis ile birlikte re-

jime müteallik meselelerimizi hal etmiş olmak ve bütün bilgimiz, kifayetimiz ve gücümüzle, en ciddî bir şekilde, memleketin ekonomik ve sosyal meseleleri üzerine çalışmalarımızı teksif etmek mecburiyetindeyiz.

— Buraya kadar sıraladığımız hakikatler bize, özlediğimiz devlet idaresinin kurulmasında, sağlam parti programları kadar, belki daha fazla, bu programları tatbika koyacak şahsiyet ve teşekküllere hâkim olması gereken zihniyetin taşıdığı büyük ehemmiyeti ortaya çıkarmaktadır. Biz, bu bakımdan siyasî bünyemiz ve tefekkür âlemimizde gerçek bir inkılâba şiddetle ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz.

P A R T İ P R O G R A M I

Temel Görüş ve Ana Hedeflerimiz :

1 — Vatandaşların serbest düşünce ve hareketlerine imkân veren demokratik hayat tarzını, insanlık şerefini koruyan ve vatandaşın refah ve saadetini en başarılı bir şekilde tahakkuk ettiren bir düzen olarak kabul ediyoruz. Medenî bir millet vassıfına lâyık olmanın, ancak hür bir cemiyet içinde yaşama ile mümkün olduğuna kâni bulunuyoruz. İnsan şahsiyeti ve fert hürriyetinin kutsallığına inanıyor ve insanı bir âlet ve vasıta olarak gören totaliterler siyasî felsefeyi red ediyoruz.

Hür cemiyet düzeninin ayrılmaz unsurları olarak, yaşama ve çalışma hürriyeti, ırk, cinsiyet, kültür ve sınıf farkları tanımayan siyasî ve içtimâî eşitliği, ferdlerin düşünme, söz, yazma, toplanma ve se-

yahat etme hürriyetlerini, eşit eğitim imkânları ve sosyal güvenlik haklarını garanti eden bir Anayasa düzenini, demokratik hayatın temel taşlarından sayarız.

2 — Ferdî hürriyetler yanında içtimâî âhenk ve muvazenenin de gerçekleştirilmesini elzem görüyoruz. Cemiyette kutuplaşmalara sebep olan aşırı servet ve gelir farklarının, bir iş ve hizmet karşılığı olmıyan tesadüfî kazançların hem cemiyet içinde âhenk ve müvazeneyi bozan, hem de vatandaşlar arasındaki mânevî dayanışmayı baltalıyan tesirlerinin giderilmesine kaniiz. Bunun için, iktisadî düzen ve âhenği bozmadan, ferdî teşebbüs ve mülkiyet sistemine dayanan içtimâî bünye içinde güven ve istikrarı sarsmadan içtimâî âhenk ve muvazenenin gerçekleştirilmesini istiyoruz.

Şahsiyetlerini ve kabiliyetlerini tam olarak geliştirebilmek için, vatandaşların fırsat eşitliğine sahip olmalarını, aynı zamanda hürriyet inancımızın ayrılmaz parçası sayarız.

3 — İleri insanlık topluluğunun ve batı uygarlığının hakikî ve faydalı bir üyesi olarak, Türk milletinin modern dünyadaki yerini, ancak Atatürk devrimlerine sadık kalarak ve onların yerleşmesi ve gerçekleşmesine çalışarak temin edilebileceğine inanıyoruz. Parti programımızın esasını, Atatürk devrimlerinin bugün içinde bulunduğumuz şartlar ve ihtiyaçlara göre yorumlanması, işlenmesi ve daha da geliştirilmesi şeklinde vasıflandırmak mümkündür.

4 — Milliyetçilik anlayışımız, vatandaşlar arasında, ırk, din, kültür ve mahallî gelenek farklarından doğan ayırıcı cereyanları red eden, Türk dili ve kültürü içinde kendisini bir millet olarak kabul eden

vatandaşların müşterek arzularına dayanan, mânevî tesanüdü ifade etmektir.

5 — Cumhuriyetimizin lâiklik prensibine dayanmasını, temelini ilim ve serbest düşünceden alan, millî iradenin tecellisinde her türlü maddî ve mânevî baskıyı reddeden, ancak tartışma ve ikna yolu ile millî hedeflerine erişilebileceğine inanan batılı ve demokratik bir hayat tarzının tabîî neticesi sayarız.

Partimizin bilim metodunu, serbest araştırma ve tartışmayı, millet olarak yolumuzu bulma ve aydınlatmada en önemli vasıta sayması, devrimlerimizin his ve inançdan çok, akıl, batının bilim ve düşün-

ce sistemine yönelme prensibinin tabîî bir neticesidir.

Bu hayat tarzını devrimci bir zihniyetle milletimizin birbuçuk asırdır benimsemeye çalıştığına inanarak, içtimaî, iktisadî, siyasî ve kültürel alanda süratli değişmelerin, ancak tereddüt etmeden bütün gücümüzle modernleşme ve batı uygarlığına ulaşma çabası ile başarılabilceğine kaniiz. Modernleşme ve batılılaşmanın, yalnız şekil bakımından değil, ruh ve muhteva bakımından da temelli değişmelerle mümkün olacağına inanıyoruz. Milletimizi batı uygarlığına yetişme çabasında alıkoyacak, gerici, mütereddit ve köstekleyici tesirlerden uzak tutmak, önemli hedeflerimizdendir.

6 — Milletimizin hür ve müreffeh bir toplum haline gelebilmesi, her şeyden önce iktisadî gelişme meselesini sağlam bir temele bağlamasıyla mümkündür. Bu sebeple, iktisadî kalkınmayı yalnız millî refahı araştırmaya yarıyan bir olay değil, fakat hür ve ileri bir Türkiye'nin temel taşlarından biri olarak görüyoruz. İktisadî gelişme partimizin temel pren-

sibidir. İktisadî bünyemizi modernleştirme, ferd başına düşen geliri arttırma, vatandaşlarımıza geniş iş sahaları açarak yüksek bir çalışma ve iş seviyesi yaratma, takip edeceğimiz politikanın ana hatlarıdır.

İktisadî Gelişme :

7 — Partimiz vatandaşların âmme haklarını, ferdî hürriyetlerini zedelemekten milletimizin istikrar içinde sür'atli bir iktisadî gelişmeyi başarabileceğine inanmaktadır. Hür cemiyet düzenini aksatmadan, sosyal ve kültürel hayatımızda modernleşmenin sür'atle devam ettirilebileceğine, iktisadî gelişme, sanayileşme, şehirleşme, ziraî bünyeyi modernleştirme ve bütün bunların neticesinde ferd başına düşen millî gelir seviyesinin sür'atle artırılabilceğine inanıyoruz.

8 — İktisadî kalkınmamızın temelli olarak, memleketimizde sermaye teşekkülü ve yatırım nisbetini yükseltmek, kültür, eğitim ve âmme idaresi sahasında, sür'atli bir iktisadî gelişme için gereken reformları tezelden tamamlamak gerektiğine inanmaktayız.

9 — Devletçilik anlayışımız, milletimizin modern medeniyet seviyesine kısa bir zamanda ulaşması, iktisadî kalkınmamızın sür'atle gerçekleştirilmesi işinde hususî teşebbüsü esas ve temel tutan ve gayeye ulaşmada bu esas temele devletin yardımcı olma sorumluluğunu tanıyan bir görüşü ifade eder. İktisadî kalkınmada, ferdî gayret ve teşebbüslere devlet, yardımları ve desteklemeleri ile, daha verimli ve tatminkâr çalışma imkânı temin eder. Ferdî teşebbüslerin başarı ile çalışabilecekleri sahalarda, devlet, ona râkip olmak şöyle dursun, para, maliye ve yatırım politikaları ile ona yardımcı olmak mecburiyetindedir.

10 — Kalkınmanın, hızlı, istikrarlı ve kesintisiz devam edebilmesi, asgarî hata şanslarıyla, kıt olan millî kaynakların iyi kullanılabilmesi için, genel bir iktisadî plân yapılmasının şart olduğuna inanmaktayız. Genel iktisadî plânlamadan kasıt, her münferit iş sahasını sıkı bir şekilde merkezî idarenin kontrolüne koymak değil, fakat birbirinden habersiz olarak faaliyet gösteren sayısız istihsal ünitelerinin faaliyetleri arasında bir âhenk ve koordinasyon teminidir. Bunun için, Başbakanlığa bağlı bir Devlet Plânlama Dairesinin lüzumuna inanıyoruz.

11 — İktisadî politikanın bir kül halinde ve sistem içinde yürütülebilmesi için, devlet ve mahallî idareler bütçeleri ile, İktisadî Devlet Teşekküllerini içine alan, bütün devlet sektörünü kaplayan bir Devlet mürakabe sisteminin kurulmasını faydalı görüyoruz.

Devlet maliyesi ve muhasebesi sisteminin, İktisadî Devlet Teşekküllerinin yatırım ve işletme faaliyetlerinin rasyonel ve verimli bir kontrol altına alınmasını faydalı görmekteyiz.

12 — Maliye politikası; zamanımızda iktisadî kalkınmanın sağlanması, memlekette âdil bir gelir dağılışının temini, herkesin arzulanır bir refah seviyesine ulaşabilmesi için Devletin elinde müessir bir vasıtaadır. Devlet bu maksatla ;

A — Sosyal sabit sermayenin teşekkülünde,

B — Ekonomi için zarurî ve kalkınmanın vuku bulabilmesi için mevcudiyeti gerekli âmme hizmetlerinin meydana getirilmesinde,

- C — Hususî teşebbüsün rağbet etmediği veya kârlı bulmadığı ve daha ziyade kilit endüstri mahiyetindeki ticarî ve sınaî karakterde teşebbüslerin kurulmasında,
- Ç — Memlekette hususî teşebbüsün ticarî, sınaî ve ziraî karakterdeki kredi ihtiyaçlarının karşılanmasında,
- D — Nüfusun kalitesinin yükseltilmesinde ve nüfustan sağlanan istifadenin artırılmasında,

önemli rol oynayacaktır. Bu itibarla Maliye politikası, iktisadî gelişme şartlarını hazırlayacak ekonomiyeye kalkınma için lüzumlu ilk hızı verecektir.

Maliye politikasının oynayacağı rol her şeyden önce ekonominin tesbit edilecek kalkınma hızına bağlıdır.

Bizim tatbikini tasarladığımız kalkınma hareketinin temel prensiplerinden birisi her halükârda Türk parası kıymetinin istikrarını zedelemekten tahakkuk edecek bir kalkınma olduğundan Maliye politikasının ehemmiyeti bu yönden de âşikârdır.

13 — — Vergi politikamızı; memleketin umumi ekonomik şartlarını dikkate almak kaydıyla, vatandaşların ödeme kabiliyetleri ve sosyal adalet esaslarına göre tanzim eylemek amacındayız.

Devlet gelirlerinin inkişafının yeni vergiler ihdası yolundan çok, mevcut vergi sistemimizin islâhı, ekonomik rantabilitenin arttırılması ve vergi kaçakçılığının önlenmesi yoluyla sağlanması lüzumuna inanıyoruz.

Bütçelerimizin âmme hizmetleri ve ekonomimi-

zin ihtiyaçlarını ahenkli bir şekilde karşılayacak ve paramızın kıymet ve istikrarını takviye edecek bir mahiyet taşıması inancındayız.

Z i r a a t :

14 — Ziraat, sanayi, ulaştırma ve diğerk hizmetler gibi istihsal sektöründe umumî iktisadî kalkınma plânı çerçevesi içinde ahenkli bir gelişmenin tahakkuk ettirilebilmesi için teferruatlı ve bölge çalışma plânlarının yapılmasında fayda görürüz.

15 — Milletimizin büyük bir kısmının geçim kaynağı olan ziraat sektöründe istihsal tekniğinin modernleştirilmesi, insan ve toprak ünitesine göre verimin yükseltilmesi için gereken tedbirler, iktisadî gelişme yükseltilmesi için gereken tedbirler, iktisadî gelişme politikamızın temelleri arasındadır.

Ziraat sahasındaki reformda, tabiat kaynakları, insan gücü ve teknik vasıtalar ve bilgi bakımından gerektirdiğı bütün tedbirleri almak, bu sahadaki başarının düğüm noktasıdır. Ziraî istihsalı daraltmadan, bilhassa boş devlet topraklarından, topraksız çiftçiyeye toprak temini, diğerk tarafsız ziraî işletmelerin iktisadî üniteler halinde muhafazası, ziraatta toprakla ilgili reformun ana hatlarını teşkil eder.

Bunun yanında orman tahribatını önleyecek, aşırılardanberi devam eden toprak aşımını durduracak tedbirlerin alınması, tabiat kaynaklarımızın korunması bakımından önde gelen hedefler arasındadır.

Ormanların fennî ve rasyonel bir şekilde işletilmesi yeni orman sahalarının tesisi, orman bölgelerinde yaşayan halkın, rasyonel esaslar dahilinde ormanlardan istifadesine imkân verilmesi, onlara yar-

dımcı ve menfaat sağlayıcı iş sahalarının açılması için gereken tedbirler alınacaktır.

16 — Ziraatta ekime açılacak sahaların arttırılmasından fazla, dönüm başına verimin arttırılması esas meseledir. Bu itibarla, sulama, gübreleme, ilâçlama, tohum islâhı, teknik bilgi, ambalâj, muhafaza ve dağıtım işlerinin modern esaslara göre çiftçi arasında yayılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Meslek okulları, nümune çiftlikleri, islâh istasyonları, ucuz ve kolay kredi imkânlarıyla modern ziraat tekniğinin çiftçi arasında yayılması için devlet geniş faaliyet gösterecektir.

Ziraî ekonomimizde hayvancılığın çok mühim bir mevki işgal ettiği kanaatindeyiz. Sür'atle artan hayvanî maddeler istihlâkinin karşılanması, aynı zamanda ihracat imkânlarının açılması ve ziraatta yaygın bir halde bulunan mevsim işsizliğinin azaltılması için hayvancılık ve hayvan mahsulleri sanayii, partimizin önemle ele alacağı konulardır.

Ziraat sahasında bir başka mühim meselenin de mevsim işsizliği dolayısıyla boş kalan insan gücünü kıymetlendirmek olduğu inancındayız. Bu sebeple, köyde ev ve el sanatlarına hususî bir önem vererek, gerekli bütün teşvik edici ve destekleyici tedbirler alınacak ve bu iş için ziraî krediler sağlanacaktır.

17 — Memleket topraklarının özellikleri, tabiat ve iklim şartlarına göre, çeşitli ziraat nevilerinin geliştirilmesi için lüzumlu tedbirlerin alınmasını zarurî görmekteyiz. Bu bakımdan, meyvecilik, sebzecilik, konservecilik mevzularında geniş imkânlarla sahip olan memleketimizde, bilhassa, iç ve dış piyasada sürümünü arttıracak şekilde bu sahalar üzerinde durulacak ve gerekli yatırımlar plânlanacaktır.

18 — Balıkçılık ve diğer su ürünlerinin, memleketimizin başlıca gelir kaynaklarından birisi olduğuna inanmaktayız. Bu millî istihsal kolundan memleketimizin gereği gibi istifadesini sağlamak için, bu sahaya hususî bir dikkat ve alâka gösterilmesi ve bu bakımdan her çeşit tedbirlerin alınması kararındayız.

S a n a y i :

19 — Bütün az gelişmiş memleketlerde olduğu gibi, memleketimizde de ziraat sahasında nisbetsiz derecede kalabalık olan nüfusa, başka iş sahalarında çalışma imkânları açmak üzere plânlı sanayileşme politikası takip edecektir. Gizli işsizlik adı verilen ve ziraat sahasında emeğini tam olarak verimlendirmeye imkânına sahip olamıyan büyük nüfus kütlelerinin, sanayileşme ve şehirleşme ile daha müstahsil hale getirilmesi ve bu suretle ferd başına düşecek millî gelirimizin sür'atle arttırılması, takip edeceğimiz iktisadî kalkınma politikasının ana istikametlerinden biri olacaktır.

20 — Sistemsiz ve plânsız olarak yürütülen, sanayileşme ve şehirleşme hareketinin şehirlerde meydana getirdiği işsizlik, gecekondular ve safelet mahalleleri, mesken buhranı, içtimaî muvazenesizlikler, plânlı bir politika ile öneleneyecektir. Plânsız sanayileşme ve şehirleşmenin, ulaştırma ve sıhhi tesisler gibi zarurî şehir hizmetlerini aksatmasına meydan verilmiyecektir.

21 — Uzun vadeli sanayileşme ve kalkınma plânlarının yapılması ve icrası için elzem olan Devlet Plânlama Dairesi'nden başka, iktisadî haber alma, araştırma teşkilâtı da geliştirilecektir. Modern bir

devletin idaresinde ve bilhassa gelişmesini plân içinde yürütmeye hazırlanan bir idarede, istatistik bilgilerinin önemi dolayısıyla, istatistiklerimizin ıslâhı ve gelişmesine çalışılacaktır.

Sanayileşme hareketinin hususî sektörle birlikte başarılabilmesi için, devletin; keşif ve araştırma hizmetlerinden, hususî teşebbüsün faydalandırılması ucuz kredi temini, iş eğitimi için kurslar açılması, vergi ve gümrük muafiyetleri, ucuz arsa ve iş yeri temini, fiyat ve piyasa istikrarına yardım etmesi gibi tedbirlerle desteklenmesi gerekmektedir.

İktisadî kalkınmamızda yabancı sermayenin çok mühim bir rol oynayacağı inancındayız. Bu maksatla, lüzumlu görülen her türlü tedbirin alınması ve köstekleyici formalitelerin bertaraf edilmesi karardayız.

İ ç T i c a r e t :

22 — Artan istihsal ve millî hasılâtın tabii bir neticesi olarak, iç ticaret hacmindeki artış, devletin şuurulu bir iç ticaret politikası ile teşvik edilecektir. İç ticarete fiat istikrarının temini, idarî müdahaleler, narh ve fiat tesbiti gibi gayrı tabii iktisadî tedbirlerle değil, iktisadî münasebetleri bozmayacak, normal iktisat kaideleriyle olacaktır. Olağan üstü şartlar müstesna, tevzi, kontenjan, lisans gibi, ticaret serbestisini bozan, usullere baş vurulmayacaktır.

Ticarî kredi ve banka hizmetlerinin, ekonomik ihtiyaçlara uygun bir şekilde cereyan etmesi sağlanacaktır.

Haksız rekabetin men'i, inhisarların teşekkülünü önlemek için, tesirli tedbirler alınacak, aynı sa-

hada çalışan devlet ve hususî teşebbüsler arasında fark gözetilmiyecektir.

Küçük sanatlar ve zanaat, memleketimizin başlıca iktisadî faaliyet sahalarından mühim birisini teşkil etmektedir. Bu bakımdan, esnafın ve sanatkârın her türlü kredi ve ham madde ihtiyaçlarını sağlamak ve millî ekonominin bu kolunu bütün lüzumlu tedbirlerle desteklemek amacındayız.

Dış T i c a r e t :

23 — Dış ticaretimiz, ithalâtımızın memleketin kalkınmasına yardım etmesi ve vatandaş ihtiyaçlarını gereği gibi karşılaması için, sun'î tahditlerden kurtarılacaktır. Lisans, kontenjan, takas ve prim gibi, dış ticareti normal kanallardan uzaklaştıran, fizikî tahditlere; ancak müstesna hallerde müracaat edilecektir. Döviz kontrol sistemi basitleştirilecek ve asgariye indirilecek, döviz bütçesi tanzim edilecek, ticaretin gittikçe serbestleştirilmesine doğru, milletler arası teşekkülle ve milletler toplulukları ile samimî işbirliği yapılacaktır.

24 — Memleketimizin gerek tabii güzellikleri, gerekse tarihî âbideler, kalıntılar ve eserler bakımından zenginliği, iç ve dış turizm bakımından geniş imkânlar arz etmektedir. Hem bir iktisadî kazanç kaynağı olması hem de kültürel temas imkânlarının artmasına imkân vermesi bakımından turizm üzerinde durmak ve turizm sanayiini teşvik etmek, desteklemek ve geliştirmek başlıca hedeflerimiz arasında yer almıştır.

Ulaştırma ve Bayındırhk :

25 — İktisadî gelişmenin hızlanması, piyasa

hacminin inkişafı, sanayileşmenin sür'atlenmesi; enerji ve ham madde kaynaklarının, ucuz ve bol bir şekilde bunları temin edecek bir mertebeye erişmesine; kömür, petrol ve elektrik gibi muharrik kuvvetlerin Devlet tarafından hususî teşebbüse ve alel-ûmum müstehlike hazır olarak sunulmasına bağlıdır. Aynı zamanda Kara, Demir, Deniz ve Hava Yolları, liman, posta, telefon ve telgraf hizmetlerinin geniş mikyasda ve devamlı olarak halkın ve teşebbüs erbabının istifadesine arz edilmesi gerekir.

Bu itibarla umumî iktisadî ve içtimai gelişmenin temel hizmetlerinden olan Bayındırlık işlerine, genel kalkınma plânı ile âhenkli ve lâıyk olduğu büyük önem verilecek ve bilhassa bugünkü acil ihtiyaçlar çerçevesi içinde kalınmıyarak inkişaf şartları ve ihtiyaçları da göz önünde tutularak, rasyonel bir program tatbik edilecektir.

Diğer taraftan enerji ve ulaştırma hizmetlerinde tarifelerin, gelişme ve sanayileşmeyi teşvik edecek mahiyette olmasına dikkat edilecektir.

S o s y a l P o l i t i k a :

26 — Emegın ve genel olarak iktisaden zaif durumda olan vatandaşlarımızın, devletçe himaye edilmesi gerektiğine inanmaktayız. İhtiyaca karşı yorulmak bilmez bir azimle mücadele, müşterek refahımızın temel taşlarından biridir. Demokrasi prensiplerine, ana insan hakları ve hürriyetlerine uygun bir sosyal politika, tesisine çalışacağımız sosyal adalet düzeninin başlıca vasıtalarından biri olacaktır.

Bu sebeplerle aşağıdaki dâvaların halline çalışacağız :

A — Genel olarak ücret, çalışan insanların tek geliridir. Binaealeyh ferdin ve ailenin normal geçimini sağlamak için ücretin yeter olması gerektir. Bu maksada matuf olmak üzere bütün çalışma kollarında makul bir asgarî ücretin tesbitinin lüzum ve faydasına inanıyoruz.

B — Çalışma şartlarının, fikren ve bedenen çalışan bütün vatandaşlar için, âdil bir şekilde tanzimini, kadın ve çocukların çalışmalarında, hususiyle, himaye edilmelerini kabul ediyoruz.

C — Yarınından emin olmak insanın ezeli bir arzusudur. Bunun için memleketimizde, bütün çalışanları kapsıyan ve muhtelif meslekî fizyolojik ve sosyal risklere karşı himaye eden bir sosyal güvenlik sisteminin tesisine çalışacağız. Bu hedefe ulaşmak için mevcut sosyal sigortalarımızdan : Hastalık, analık, iş kazaları, meslek hastalıkları, ihtiyarlık, malûliyet, ölüm sigorta sahalarını ıslâh etmek, tatbik alanlarını genişletmek, hastalık sigortalarını işçilerin aile efradına da teşmil eylemek kararındayız.

İşsizlik sigortasının ihdasını zarurî görmekteyiz.

Sosyal yardım meselesini de organize ederek ihtiyaç içinde bulunan ferdleri devletin himayesine almak azmindeyiz.

Sosyal güvenlik sisteminin finansmanına devletin de katılması, tahakkukuna çalışacağımız bir prensip meselesidir.

27 — Hür, bağımsız, demokratik hak ve hürriyetlere bağlı, meslekî karakteri haiz bir sendikacılık, demokrasi prensiplerine dayanan bir siyasî rejimin

temel şartlarındandır. Bunun için mensuplarının ekonomik, sosyal ve meslekî menfaatlerini savunan ve geliştiren hür bir sendikacılığın kurulması taraftarıyız.

28 — Kollektif müzakere ve mukavele sistemi modern sosyal politikanın müessir bir vasıtasıdır. Böyle bir sistemin yürütülebilmesi için grev hakkına lüzum vardır. Binaenaleyh grev hakkının tanınması ve bu hakkın istimalinin kanunlarla tanzim edilmesi kararındayız.

29 — Ziraî alandaki çalışma şartlarının tanzimine tevessül olunması zamanının gelmiş olduğuna kanaiz. Bunun için ziraat işçiliğinin kesif olduğu yerlerden başlamak üzere, ziraat işçilerinin çalışma şartlarını tesbit edecek ve zarurî sosyal sigorta kollarının tatbikini mümkün kılacak tedbirlerin alınmasına çalışacağız.

30 — Her sahada çalışmakta olan insanların verimlerinin arttırılması, memleketimiz ekonomisinin gelişmesinin ve kalkınmasının şartlarından biridir. Bunun için, meslekî eğitim ve kalifiye işçi yetiştirilmesi konuları üzerinde önemle durmak ve gerekli tedbirleri almak azmindeyiz.

31 — İşde verimliliğin arttırılması, işçi ve işveren münasebetlerinin âhenkli ve karşılıklı anlayış içinde cereyan etmesine bağlıdır. Bu bakımdan Devlet İktisadî İşletmelerinde işçi temsilcilerinin katılabilecekleri birer işletme komitesinin tesisine çalışılacaktır.

32 — Mesken, toplum içinde halledilmesi gereken bir numaralı davalardandır. İktisaden zayıf durumda olan her vatandaşın ucuz ve sıhhi bir mesken-

de oturmasını temin etmenin Devletin yürüteceği müessir bir mesken politikası, ele alacağımız ve üzerinde duracağımız ilk konulardan biri olacaktır.

Sağlık İşleri :

33 — Vatandaşın sağlığı devletin himayesi altına alınacaktır. Bunun için nüfusumuzun millî refahı arttıracak bir unsur olarak istihsal hayatımıza devamlı bir şekilde katılabilmesi sağlık politikamızın temelini teşkil eder. Analık, ve doğumdan başlayarak, çocuk bakımı, koruyucu hekimlik ve tedavi hizmetlerinin yurdun her köşesine kadar yayılması, tahakkuk ettirmeye çalışacağımız başlıca hedeflerdendir.

Serbest tababet imkânları açık tutulmakla beraber, hekimliğin tedrici bir surette, sosyalleştirilmesi hedefimizdir.

34 — Doktorluk, sağlık memurluğu, hastabakıcılık gibi, sağlık personelinin yaygın ve verimli bir sıhhat servisine imkân verebilmeleri için gereken tedbirler alınacaktır. Gerek koruyucu hekimlik, gerekse tedavi hususunda hastahane, dispanser ve bakım evleri gibi sıhhat ve bakım tesislerinin sür'atle ikmaline çalışılacaktır.

İdare ve Memur Statüsü :

35 — En modern esaslara göre hazırlanmış Anayasaların bile tek başına bir memleketin sosyal ve iktisadî meselelerinin halli için kâfi olmadığı bir gerçektir. Türkiye gibi hızla gelişmek zorunda olan bir memlekette idare mekanizmasının iyi işler bir hale getirilmesi, her sahada kalkınmanın temel başarı şartlarından biri olduğuna inanmaktayız.

Bugün Türk idare sisteminin esaslı reformlara ihtiyac gösterdiğinde şüphe yoktur. Bu reformların şu iki sahada gerçekleştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz :

A. Bir bütün olarak idare mekanizmasında, rasyonel çalışma esaslarına ve memleketin gerçek ihtiyaçlarına uygun bünye değişikliklerinin yapılması.

B. Idarenin, ehliyetli, maddeten ve mânen tatmin edilmiş, tarafsız ve halk hizmetinde bir memur topluluğu ile donatılması.

İdarî islâhatın ağırlık merkezini teşkil ettiğine inandığımız memur meselelerinde aşağıdaki esasların gerçekleştirilmesi ana hedefimiz olacaktır :

a. Memurların gerek hizmete alınmasında, gerek hizmet içindeki ilerleme ve terfilerinde her türlü siyasi ve şahsî tesirlerin bertaraf edilerek liyakat ve ehliyet prensibinin bütün icaplarıyla hâkim kınması.

b. Memurların, memleket şartlarının müsaadesi ölçüsünde, müreffeh ve istikrarlı bir hayat seviyesine kavuşturulması.

c. Memura teşkilâtlanma hakkının tanınarak, gerek kendilerine taallûk eden meselelerde, gerek hizmetin daha verimli bir şekilde yürütülmesi ile ilgili hususlarda söz sahibi olmaları imkânının sağlanması.

ç. Memurların, seçimlerde oy verme hariç, siyasi faaliyet ve mücadelelerin dışında tutulması. Toplum içindeki özel durumları dolayısıyla üniversite öğretim üyelerine bu sahada daha geniş bir hareket serbestisi sağlanması.

Eğitim :

36 — Partimiz, eğitimi hayata hazırlama ile beraber bizzat yaşayış, bütün hayat boyunca devam eden bir öğrenme ameliyesi neticesi olan bir gelişme ve geliştirme olarak anlar.

Demokrasi ile eğitimi birbirinden ayrı telâkki etmez; demokrasiyi bir eğitim prensibi, ölçüsü ve politikası olarak düşünür ve eğitimi demokrasinin gelişmesi için ilk şart sayar. Vatandaşa, demokratik eğitim için gereken bilgi, davranış ve alışkanlık kazandırmak suretiyle Cumhuriyet müesseselerinin temelleşeceğine ve demokrasinin bir yaşayış halinde gerçekleşeceğine inanır. Eğitimi, demokratik varlığımızın temeli olarak bütün diğer teminatlardan önce ve onların üstünde ana teminat olarak telâkki eder.

37 — Millî Eğitimin amacı; vatandaşa, ihtiyaç, alâka ve kapasitesi nisbetinde gelişmesi için eşit imkânlar vermek, içinde bulunduğu tabii sosyal ve ekonomik muhitin özelliğiyle ihtiyaçlarını karşılamak ve vatandaşın demokratik bir cemiyet mensupları arasında bulunması gereken millî an'anelere hürmet tolerans, anlayış, kavrayış, işbirliği, karşılıklı yardım ve tesanüt sevgi ve hürmet gibi sosyal melekelerini geliştirmektir.

Bu hedeflere ulaşabilmek için kullanılacak metodların demokratik ve bilimsel olmalarını zarurî görür ve bu sebepten ilmi araştırma ile tartışmayı bütün eğitim faaliyetlerinde lüzumlu telâkki eder.

38 — İlk öğretimi, yuvaları, Ana Okulları içine alacak bir bütün olarak kabul etmekte ve bu öğreti-

mi daha kaliteli ve toplum için daha faydalı bir seviyeye ulaştırmak amacındayız.

Orta öğretimi, çocuğun kabiliyetlerini araştırma ve geliştirme, hayatî bilgilerle mücehhez kılma, topluma ve diğerlerine karşı hak ve vazifelerini öğrenme ve yüksek öğretime hazırlanma olarak kabul eder.

Meslekî ve Teknik öğretimi çocuğun maddî zaruretler neticesinde intisap edeceği bir saha değil çocuğun istidadı ve toplumun ihtiyacı esas tutularak geliştirilmesi gereken bir saha olduğuna ve bu sahaya intisap edecek çocuklarda ilk ve orta okulu bitirmiş olma şartı aranması lüzumuna inanmaktayız.

Eğitimi bir bütün olarak anlıyan partimiz, Temel Eğitim ve Halk Eğitiminin memleket ölçüsünde derhal plânlanmasını, programlanmasını, sistemli ve devamlı bir şekilde ele alınması zaruretine inanır.

39 — Yüksek öğretimde yüksek hüner isteyen bilgilerin ve tekniğin öğretilmesi, nazarî ve tatbikî sahada araştırmalara hız verilmesi, ilim ve fikir sahasında, canlı ve yaratıcı bir zeminin hazırlanması için gereken bütün imkânlar hazırlanacaktır. Araştırma lâboratuvarları ve kütüphanelerin takviyesi, yabancı uzmanların celbi, dışarıya kendi elemanlarımızın tahsil ve staj için gönderilmesi, titizlikle takip edeceğimiz hedeflerdendir.

40 — Bu hedeflerin tahakkuk ettirilmesinde, öğretmenlik mesleğinin cazip bir hale getirilmesi, emniyet şartlarının yerine getirilmesi, okul müfredatlarının rasyonel esaslara göre tesbiti için ilmi araştırmalar yapılması, eğitim ve öğretim vasıtala-

rının bol ve ucuz şekilde temini gibi hususlar üzerinde hassasiyetle durulacaktır.

41 — Milletimizin güzel sanatlar sahasında ilerleyebilmesi, bedîî his ve duygularının bütün güzel sanatlar şubelerinde, tam ve mükemmel bir şekilde ifade edilmesine imkân açılması için, gereken her türlü devlet himayesi esirgenmiyecektir.

Eski eserleri korumaya, millî benliğimizin özelliğini yaratan millî kültür eserlerini ve âbidelerini muhafaza ve kıymetlendirmeye önem verilecektir.

Siyasi Rejim :

42 — Demokratik rejimi çok partili sistem olarak görmekteyiz. Bu bakımdan, Anayasa'da siyasi partilerin teminat altına alınmasının lüzumuna inanmaktayız.

43 — Demokratik rejimin birinci şartı; tek dereceli, genel ve gizli oy, açık tefnis prensibine uygun bir seçimdir.

Seçim sistemimizin nisbî seçim esasına istinad ettirilmesine taraftarız.

44 — Parlâmenter rejimin sıhhatli işlemesi bakımından iki meclis sistemini benimsiyoruz. Ancak ikinci meclisin teşekkül tarzında meslekî temsil değil, demokratik seçim esas olmalıdır. Ayrıca, iki meclis arasında, üye sayısı ve yetkiler bakımından bir farklılaştırma zarurîdir. Bu farklılaştırma, devlet işlerinin vahim çatışmalara maruz kalmasını önleme bakımından şarttır. Kanun yapımında ve kabineyi desteklemede nihâî sözü birinci meclise bırakma ve bu suretle ikinci meclisi, daha ziyade, kanun tekliflerinin üzerinde derinlemesine düşünmeyi sağlayacak ve

acele kanunların çıkarılmasını önliyecek şekilde teşkil etme; kanaatımızca esas olmalıdır.

45 — Kanunların Anayasaya uygunluğunun kazaî murakabesini sağlayacak bir Anayasa Mahkemesi'nin teşkilini zarurî bulmaktayız. Anayasa Mahkemesinin her türlü siyasî tesirlerden masun bir şekilde teşekkülünü sağlayacak ve görevlerini belirtecek hükümler Anayasa'da açık bir şekilde yer almalıdır.

46 — Devlet Reisi'nin partiler üstü durumu ve tarafsızlığı sağlanmalıdır. Bu bakımdan, vazife müddeti meclislerin müddetinden farklı olmalı ve tek derecele seçimle seçilmelidir.

47 — Basının Anayasa'da tesbit edilecek esaslar dahilinde teminat altına alınması lüzumuna kaniiz.

48 — Hür düşünce ve serbest tartışma rejimi olan demokrasi, en kesif fikrî faaliyet mihrakı olan üniversitelerin, her türlü müdahalenin dışında kalmasını, en kutsal prensiplerinden sayar. Üniversite muhtariyetini, her cephesi ile, sağlayan esaslar Anayasa'da yer almalıdır.

49 — Bağımsız mahkemeleri, siyasî demokrasi-nin en temelli teminatı olarak görmekteyiz. Anayasa'da mahkemelerin bağımsızlığını vazedenden umumî esasların ışığında, hâkimlerin statüsünün yeni baştan ele alınmasını ve hâkimlerin tayin, terfi, tecziye, nakil ve emekliye sevklerinin Hâkimler Şûrası'nca yapılmasını gerekli görmekteyiz. Hâkimler Şûrası'nın teşekkülünde siyasî tedbirler bertaraf edilmelidir.

50 — Demokratik rejimde en yaygın haber alma ve siyasî propaganda vasıtası olan radyo ve tele-

vizyonun muhtar bir âmme müessesesi olarak tarafsızlığını sağlamak amacındayız.

Din İşleri :

51 — Partimiz dinin, toplumun ahlâkî ve mânevî seviyesini yükselten bir ulvî müessese olduğuna inanarak, vatandaşın din ve vicdan hürriyetini en tabîî insan haklarından saymaktadır. Dinin siyasî mülâhazaların üstünde tutulmasını, her çeşit istismanın önlenmesini temel bir prensip olarak kabul etmekteyiz.

52 — Lâikliği din işlerinin devlet işlerinden ayrılması mânasında anlamaktayız. Bununla beraber, din işlerinin ve hassaten din eğitiminin ehliyetli heyetler tarafından hazırlanacak bir program dahilinde yürütülmesinin zaruretiye inanmaktayız. Dinî terbiye ve telkinatın bilgisiz kimseler elinde kalmasının dinin kudsiyetine ve ulviliğine zararlı olacağı kanaatindeyiz. Her bakımdan ehil, ilmî ve ahlâkî vasıflı seçkin din adamlarının yetiştirilmesi, terfihlerinin sağlanması esas meselelerimiz arasında yer almaktadır.

Mabetlerin, Millet hayatında taşıdıkları kutsiyetle mütenasip şekilde, muhafaza, idame ve imarlarını devletin başlıca vazifelerinden sayarız.

Dış Politika :

53 — Birleşmiş Milletler Anayasa'sı çerçevesi içinde, barış, adalet, eşitlik ve milletlerin hürriyeti esaslarına bağlı kalarak ortak güvenliğin korunması ve her sahada milletler arası işbirliğinin arttırılması dış politikamızın temelleri arasındadır.

Batı uygarlığının müşterek mirası olan hür cemiyet düzeni, müesseseleri ve kıymetlerinin elbirliği ile korunması için, siyasî, askerî, kültürel, içtimaî ve iktisadî sahalarda en geniş işbirliği yapmanın millî menfaatlerimizin başında geldiğine kaniiz.

Sulhun korunması, milletlerarası alanda gerginliğin azaltılması, kademeli ve kontrollu bir şekilde silâhsızlanmanın tahakkuk ettirilmesi için bütün sulhsever milletlerle elbirliği edilmesine taraftarız.

54 — Yakın komşularımızca ve hürriyetlerine yeni kavuşan genç milletlerle sıkı bağlar kurarak, milletlerarası sulh ve anlayışa yardım, başlıca gayelerimizden biridir. Birleşmiş Milletler Anayasa'sına sadık kalarak, savunma hedefine matuf bölge anlaşmalarına taraftarız.

Millî Savunma :

55 — Partimiz, Millî Savunma'mızı, hür dünya savunma sistemi içinde mütalâa eder ve ordumuzun yurt bütünlüğümüzü koruyacak bir halde tutulması gerektiğine inanır.

Silâhlı Kuvvetlerimizin; modern silâhlar ve teknik vasıtalarla teçhiz edilmesi sayesinde ateş gücünü yükselterek insan gücünden azamî tasarruf sağlanabileceğine ve bu suretle iktisadî gücümüzle mütevazın bulundurulabileceğine kaniiz.

56 — Silâhlı Kuvvetlerin yalnız vatan müdafaası işleriyle meşgul olarak, siyaset dışında tutulması gerektiğine kaniiz. Bu sebeple, Silâhlı Kuvvetler Başkumandanlığının tarafsız Devlet Başkanlığı müessesesine bağlanmasını lüzumlu görmekteyiz.

57 — Silâhlı Kuvvetler personelinin yorucu ve yıpratıcı hayat şartları içinde vazife gördüğünü hesaba katarak, mesken, maiyet, refah ve emniyet bakımından tatmin edilmeleri gerektiğine, mesleğin şeref ve itibariyle âhenkli olarak, ordu personel idaresinin yeni esaslara göre tanzim edilmesine taraftarız.

58 — Silâhlı Kuvvetler Başkumandanlığı ile Millî Savunma Bakanlığı ve icra organı arasındaki münasebetlerin, vazife ve sorumluluk bakımından tedahüle düşmemesine dikkat etmek lâzımdır. Parlâmentoya karşı sorumlu olan icra organı ile gelenekleri bulunan Silâhlı Kuvvetler arasında âhenkli çalışmanın tahakkuku için gereken tedbirler alınmalıdır.
